

PAŁYS, Piotr. *Czechosłowackie rozszczenia graniczne wobec Polski 1945–1947. Racibórz-Kłodzko-Głubczyce*. Opole : WAW, 2007. 170 stran. ISBN 978-83-89802-37-8.

Nová kniha polského historika Piotra Pałyse se zabývá problémem vymezení hranic mezi Československem a Polskem po druhé světové válce. Autor se dlouhodobě zabývá národnostními skupinami v Polsku, Německu a České republice. V popředí jeho odborného zájmu jsou Lužičtí Srbové, Moravci a kladští Češi. Moravci jsou dnes již malá skupina obyvatel slovanského původu žijící na území Horního Slezska na obou stranách česko-polské hranice, hovořící nářečím s patrnými vlivy češtiny, polštiny a němčiny.

Knihla vznikla na základě důkladného studia českých a polských archivních materiálů a literatury. Autor srovnal české prameny, uložené v Archivu ministerstva zahraničních věcí ČR a Zemském archivu v Opavě, a prameny polské z Archivu nových spisů (Archiwum Akt Nowych) ve Varšavě, ze Státního archivu v Katovicích, ze Státního archivu v Opolí, ze Státního archivu ve Vratislavi a z Ústředního vojenského archivu ve Varšavě, v neposlední řadě také archivní materiál z Lužickosrbského kulturního archivu v Budyšině. Kniha se zabývá problematikou, které se česká historiografie dotýká jen okrajově, avšak neexistuje souhrnné dílo nabízející český úhel pohledu na utváření hranic mezi Československem a Polskem po roce 1945.

Piotr Pałys rozdělil knihu do osmi kapitol. První dvě se snaží čtenáře uvést do národnostní a správní problematiky na Ratibořsku a Hlubčicku v období 1893 až 1945. Zde autor rozebral proces národního uvědomování Moravců, kteří byli pod vlivem Bismarckova Kulturkampfu, v průběhu 19. století a poměr k Polákům žijícím na tomto území. Dále poukázal na činnost kněze Cypriana Lelka, rodáka z Dolního Benešova, poslance pruského sněmu v Berlíně a německého sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem 1848–1849 a pozdějšího člena strany Centrum. Autor uvedl jako Lelkovo místo narození Benešov, což by u čtenáře neznalého místopisu Hlučínska mohlo vyvolat klamný dojem, že pocházel z Benešova v Čechách, nikoliv z Dolního Benešova. Lelek vnímal Moravce jako větev českého národa v Prusku. Dalšími následníky Lelka byli na konci 19. století katoličtí kněží Emil Bitta v Kobeřicích a Arnošt Jureczka ve Štěpánkovicích. Autor se zabývá vývojem před první světovou válkou i po ní a snahami představitelů Moravců o připojení celého Hlubčicka a Ratibořska k nově vzniklé Československé republice. Z tohoto plánu se nakonec uskutečnila jen část a paradoxem je, že obce, ve kterých žilo více národně uvědomělých Moravců, jako např. Bolesławia, Borucin, Pietraszyn, Krzanowice a další, pak zůstaly v Německu. Stejně tak jako téměř celé Hlubčicko. Nakonec bylo 4. února 1920 připojeno dnešní Hlučínsko k Československu. Po mnichovské dohodě bylo opět připojeno k Německu, avšak nepatřilo pod nově vytvořenou Sudetskou župu. Jednalo se o tzv. starou říši a bylo podřízeno ratibořskému okresu. V období druhé světové války byly jakékoliv projevy národnostní odlišnosti z německé strany tvrdě postihovány.

Ve druhé kapitole autor rozebírá plány československé a polské exilové vlády na uspořádání hranic po válce. Jsou zde zrekapitulovány jednotlivé plány obou stran, které se navzájem překrývaly; nakonec záleželo na spojeneckých mocnostech, konkrétně na SSSR, jakého bude dosaženo kompromisu. Obě strany se shodly jen v tom, že hranice mezi oběma státy bude někde na území Slezska. Nakonec se po ustavení Československo-polské vojenské komise stanovila jakási prozatímní hranice, později dotvořená po válce při jednáních v Praze a Moskvě.

Dalších šest kapitol se zabývá mnohem menším časovým úsekem, a to přímo ratibořským konfliktem a jeho řešením. Je zde zdokumentována akce tzv. České Slezsko, která měla za úkol připravit půdu pro změnu hranic na Ratibořsku a Hlubčicku. Autor popsal incident z 12. května 1945, kdy byla z Ratiboře vykázána česká skupina, která měla za úkol zorganizovat zde československou správu. Následně rekonstruuje události v rozmezí od května 1945 až do března 1947, kdy byla definitivně ustálena hranice s Polskem. Velice zajímavá je poslední část, rozebírající argumenty obou zúčastněných stran. Obě strany užívaly podobných argumentů z oblasti historie, politiky, hospodářství, ekonomiky a v neposlední řadě využívaly zvýšeného národního cítění poválečného období. Autor se nezabývá jen jednáním na úrovni vlád, ale také popisuje události přímo na ulici mezi lidmi.

Jistou nedůsledností je, že autor obrazově nevymezil hranice Ratibořska a Hlubčicka tak, jak je chápaly obě strany sporu. Čtenář by tak získal lepší přehled o dané problematice. Kniha přesto nabízí zajímavý a objektivní pohled na problematiku vzniku hranic mezi Československem a Polskem po druhé světové válce. Bylo by vhodné knihu co nejdříve přeložit do češtiny. Nesmíme zapomenout na obrazovou přílohu knihy, kde se nacházejí zajímavé dokumenty, vydané Slezskou národní radou. To pomáhá čtenáři představit si nereálnost požadavků představitelů Slezské národní rady na připojení nejen již zmíněných území, ale celého Slezska k Československu. Na konci je třeba zmínit, že polský historik se na československo-polský hraniční spor snaží nahlédnout z českého pohledu, což avizuje už název knihy.

Tento výstup vznikl za podpory Univerzity Karlovy v Praze, Filozofické fakulty z prostředků specifického výzkumu na rok 2008, číslo projektu GRANTY/2008/561